

FORESTRYDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-238-8-27>**NATURAL AND ARTIFICIAL AFFORESTATION
OF FALLOW LANDS OF THE VOLYN POLISSIA****ПРИРОДНЕ ТА ШТУЧНЕ ЗАЛІСНЕННЯ ПЕРЕЛОГОВИХ
ЗЕМЕЛЬ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ****Kimeichuk I. V.**

*Assistant at the Department of Forestry
Bila Tserkva National Agrarian
University
Bila Tserkva, Kyiv region, Ukraine*

Кімейчук І. В.

*асистент кафедри
лісового господарства
Білоцерківський національний
аграрний університет
м. Біла Церква, Київська область,
Україна*

Kaidyk O. Yu.

*Candidate of Agricultural Sciences,
Associate Professor
Associate Professor at the Department
of Forest Reproduction and Forest
Reclamation
University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine*

Кайдик О. Ю.

*кандидат сільськогосподарських
наук, доцент,
доцент кафедри відтворення лісів та
лісових меліорацій
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України
м. Київ, Україна*

Заліснення низькопродуктивних та деградованих земель нерозривно пов'язане з покращенням екологічної ситуації, підвищенням продуктивності лісу та лісистості та додатковим отриманням значної кількості деревини [2].

Варто зазначити, що в 2022 р. Верховна Рада України прийняла Закон [1], який передбачає зміни до законодавства щодо збереження самосійних лісів (природне поновлення на нелісових землях). Тепер вони мають на законодавчому рівні певні гарантії та закріплюються за постійними лісокористувачами.

За необхідності підвищення біологічної стійкості насаджень і недопущення погіршення їх стану в майбутньому варто спрямувати сучасні пріоритети під час лісорозведення на екологізацію застосовуваних

заходів та збереження біорізноманіття, що і обумовлює актуальність даної теми.

Мета досліджень – оцінити процес перебігу та успішність природного поновлення, а також стан лісових культур на перелогових землях у різних типах лісорослинних умов.

З метою дослідження природного поновлення на перелогах було закладено 12 тимчасових пробних площ. Результати досліджень успішності природного поновлення залежно від відстані до стіни лісу та сторони засівання насіння представлені в табл. 1.

Таблиця 1

**Зведена характеристика природних насаджень сосни
на перелогових землях залежно від розміщення
стіни лісу та відстані до неї**

Стіна лісу примикає до ділянки з:	Відстань до стіни лісу, м	Таксаційні показники насаджень сосни									
		к-сть рослин, шт./га	висота, м			діаметр, см			приріст, см		
			min	max	χ	min	max	χ	min	max	χ
Півночі	50	11450	2,70	6,35	4,44	1,25	11,75	4,46	23	89	47
	100	5750	2,12	6,73	4,19	1,25	11,00	4,71	21	85	47
	150	3150	1,47	7,08	2,96	1,00	10,00	3,85	22	88	45
Півдня	50	9450	0,76	7,53	3,43	1,25	9,50	2,94	17	98	57
	100	4250	1,00	2,30	2,63	1,25	8,25	3,22	15	82	55
	150	1500	0,50	2,53	1,38	0,40	2,75	2,63	13	71	37
Заходу	50	9850	1,50	7,00	3,61	1,00	11,25	5,10	16	75	44
	100	5050	1,70	6,93	2,63	1,00	13,75	3,79	19	81	52
	150	2550	1,45	4,95	3,16	1,00	9,00	3,90	24	84	50
Сходу	50	11700	0,10	10,55	2,39	0,10	11,50	2,46	5	103	39
	100	6800	0,20	6,25	1,80	0,20	10,50	1,72	10	85	42
	150	1400	0,10	3,40	0,96	0,10	4,50	1,00	9	55	22

Як видно з даних таблиці 1, із збільшенням відстані від стіни лісу біометричні показники зменшуються. Найбільші вони у дерев, які знаходяться в із північного та південного боків від стіни лісу.

За майже чверть ХХІ століття ми можемо спостерігати на території Полісся зростання площ перелогів, які знаходяться на різних стадіях

автогенної сукцесії – від бур'янової до лісової. Це робить їх унікальним полігоном для досліджень динаміки екосистем у різних едафічних умовах під впливом різних зовнішніх факторів [3].

Неабияке наукове значення має напрямок засівання та віддалі від стіни лісу, що впливає на розселеність дерев по ділянці на різній відстані від материнського насадження, відповідно 50, 100 і 150 м (рис.).

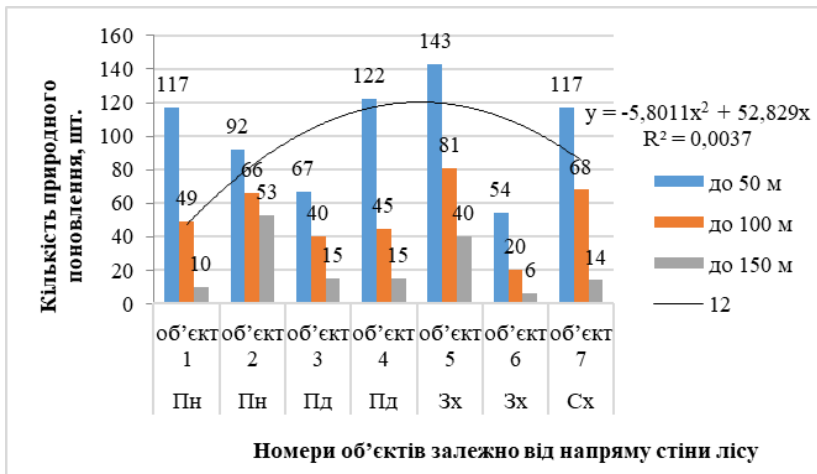

Рис. Кількість природного поновлення залежно від прилягання материнського насадження та віддалі від стіни лісу

Отже, кількість природного поновлення залежно від напрямку засівання насіння та віддалі від стіни лісу найбільша у південній та західній частинах ділянок, тобто при розміщенні стіни лісу з півдня або заходу, зокрема на відстані до 50 м від стіни лісу. Водночас найбільша кількість поновлення на відстані 50–100 м від стіни лісу спостерігається у разі засівання із заходу, сходу і півночі.

З метою підвищення біорізноманіття деревних рослин варто більше використовувати біоекологічний потенціал заліснюваних територій, зокрема, природне поновлення, яке інтенсивно з'являється на землях пайовиків та запасу, що значний час перебували в стані перелугу. Характерною особливістю їх є опосередковані ознаки лісових екосистем. Встановлено, що на успішність природного поновлення впливає: склад прилеглих материнських насаджень, періодичність

насіннюношення/плодоношення, врожайність насіння, здатність його переміщуватися на великі площі, родючість ґрунту, забур'яненість тощо.

Для визначення стану лісових культур на перелогових землях нами закладено 7 пробних площ на яких було визначено основні лісівничо-таксаційні показники насаджень (табл. 2).

Таблиця 2

Лісові культури на перелогових землях

№ ТПП	Склад насадження	Площа, га	К-сть дерев, що збереглося, тис. шт./га/збереженість, %	Вік, років/ТЛУ	Середні	
					Н, м	D, см
ДП «Березнівське ЛГ», Малушське лісництво						
1	5С34Бп1Акб	4,0	2,3/28,8	11/В ₂	5,4	5,4
ДП «Клесівське ЛГ», Федорівське лісництво						
2	8С62Сз	0,6	2,5/31,3	14/А ₃	5,7	6,1
3	4Сз5Сб1Бп	9,1	5,1/51,0	14/В ₁	4,4	4,2
4	5Сз5Бп,Грш	2,6	3,6/63,0	14/В ₃	4,4	6,9
ДП «Дубровицьке ЛГ», Бережницьке лісництво						
5	7Сз2Дз1Бп	14,0	3,1/38,8	14/В ₂	6,2	8,0
6	5Дз5Бп	14,0	1,1/13,8	14/В ₂	3,3	3,9
ДП «Сарненське ЛГ», Страшівське лісництво						
7	7Сз1Сб1Дз1Бп+Гз	10,4	4,0/50,0	23/В ₂	8,0	10,6

Отже, із даних таблиці 2 випливає, що штучне лісорозведення на перелогах краще відбувається в умовах В₃ за складу насадження 5Сз5Бп,Грш де збереженість лісових культур складає 63,0 %, а найменша в умовах В₂ за складу насадження 5Дз5Бп де збереженість лісових культур склала лише 13,8 %. На нашу думку, це спричинено невідповідністю складу насаджень умовам свіжого субору на перелогах, які є нехарактерними для дуба звичайного.

Висновки. З отриманих результатів досліджень встановлено, що природне поновлення, яке відбувається в різних типах лісорослинних умов Волинського Полісся України, є достатнім для відтворення природних, біологічно стійких деревостанів, які дають змогу збільшити кормову базу для тварин та гризунів, збільшують біорізноманіття та мають вищу стійкість до негативних змін клімату.

Що ж стосується штучного лісорозведення на перелогах варто відмітити, що основним фактором, що впливає на якість та стан лісових культур є фаховий підбір складу насадження у конкретних лісорослинних умовах. Для заліснення таких земель доцільно використовувати саме хвойні деревні види, оскільки листяні на таких ділянках з'являються природнім шляхом. Ми рекомендуємо вводити в лісові культури в умовах В₂ замість дуба звичайного березу повислу, а також кущі груші лісової для відновлення біорізноманіття лісових деревних видів на екоадаптаційній основі, що дасть змогу утворити лісові угруповання із притаманними для них умовами.

Література:

1. Закон № 5650 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2321-20>.
2. Кімейчук І. В., Радько Р. П., Хрик В. М., Левандовська С. М., Соколенко К. І., Ребко С. В. Оцінка стану лісових культур, створених на перелогових землях Рівненщини. *Агробіологія*. Біла Церква, 2021. Вип. 2. С. 84–94.
3. Хом'як І. В. Динаміка флори екосистем перелогів Українського Полісся. *Scientific Journal "Science Rise: Biological Science"*. № 1(10). 2018. С. 8–13.